

10.05.2022

Група № 12

Урок № 39

Тема уроку: «Спрощення у групах приголосних»

Мета уроку: розкрити поняття «спрощення у групах приголосних»; виробляти навички правильного запису слів зі спрощенням у групах приголосних; розвивати мовний слух і пам'ять, виховувати правописну пильність.

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте § 32 у базовому підручнику: *Українська мова (рівень стандарту): підручник для 10 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2018. – 208 с.*

2. Перегляньте відео до уроку на **YouTube:**

<https://www.youtube.com/watch?v=Nrw8xnMakQ0>

3. **Законспектуйте матеріал до уроку (основне):**

Іноді при відмінюванні слова або його творенні виникає важкий для вимови збіг приголосних звуків. Тому в процесі мовлення один з таких приголосних випадає, тобто відбувається спрощення.

ждн → **жн** (тиждень — тижневий)
здн → **zn** (проїзд — проїзний);
зкн → **zn** (брязкіт — брязнути);
скн → **sn** (бліск — блиснути);
стн → **sn** (користь — корисний);
стл → **sl** (щастя — щасливий).

Спрощення відбувається:

1. У групах приголосних -ждн-, -здн- випадає д:

вийздити — війзний, тиждень — тижня.

2. У групах приголосних -стл-, -стн- випадає т:

щастя — щасливий, честь — чесний.

3. У групах приголосних -зкн-, -скн- випадає к при творенні дієслів із суфіксом -ну-.

Наприклад: *бризк — бризнути, тріск — тріснути.*

4. У групі приголосних -слн- випадає л:

масло — масний, ремесло — ремісник.

5. У групах приголосних -рдц-, -рнц- випадають д, н:
чернець – ченця, сердечний – серцевий.

Спрощення НЕ відбувається:

1. У словах **зап'ястний, кістлявий, пестливий, хвастливий, хворостняк, шістнадцять і похідних від них.**

2. У прикметниках, утворених від іменників іншомовного походження з кінцевим СТ (відповідний звук не вимовляється).

Наприклад: *баласт – баластний, компост – компостний, контраст – контрастний, форпост – форпостний.*

3. У групах приголосних –стц-, -стч-, -стськ-, -нстськ-, -нтств-.

Наприклад: *артист – артистці, студент – студентський, агент – агентство.*

4. У словах **вискнути, випускний, пропускний, тоскно, скнара, скніти.**

Виконайте наступні завдання:

Вправа 1. Утворіть від поданих іменників прикметники. З'ясуйте, в яких словах відбулося спрощення приголосних, а в яких — ні.

Честь —	Контраст —
проїзд —	користь —
баласт —	пестоші —
щастя —	тиждень —
зап'ястя —	компост —

Вправа 2. На місці крапок, де потрібно, поставте пропущені літери.

Пристрас...ний, контрас...ний, прихвос...ні, сон...це, чес...ний, мес...ник, сер...це, студен...ський, фашис...ський, влас...ний, очис...ний, дилетан...ський, доблес...ний, кож...ний, повіс...ці, пос...лати, ровес...ник, свис...нути, совісн...ий, ус...ний, хрус...нути, ціліс...ний, словес...ний, виїз...ний, шіс...десят, зліс...ний, укіс...ці, шіс...надцять, ях...смен, капос...ний, журналіс...ський, вартіс...ний, якіс...ний.

Вправа 3. Утворіть від поданих слів прикметники та запишіть їх. Поясніть їх написання.

Кількість, область, честь, захист, якість, студент, кореспондент, вартість, совість, пропагандист, парламент, інтелігент, рецензент, диригент, сержант, інтурист, лейборист, сепаратист, соціаліст, колективіст, агентство, пристрасть, проїзд, радість, щастя.

Вправа 4. Утворіть від поданих слів іменники із суфіксом -ство(о). Запишіть ці слова, поясніть їх вимову й написання.

Президент, студент, практикант, педант, сектант, капітулянт, комедіант.

Вправа 5. Складіть речення з поданими словами, пам'ятаючи, що в них спрошення в групах приголосних на письмі не відбувається.

Журналістський, шістнадцять, хвастиливий, пестливий, контрастний, агентство, зап'ястний, гіантський, студентський, туристський.

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net

У темі листа вкажіть ваше прізвище, предмет, номер групи та № уроку.

10.05.2022

Група № 12

Урок № 40

Тема уроку: «Подвоєння та подовження приголосних»

Мета уроку: поглибити й систематизувати знання учнів про правопис слів із подовженням та подвоєнням приголосних; удосконалювати й формувати орфографічні вміння й навички; розвивати культуру спілкування, логічне мислення, пам'ять, вміння раціонально використовувати навчальний час, виховувати повагу до української мови.

Матеріали до уроку:

1. Опрацюйте § 33 у базовому підручнику: *Українська мова (рівень стандарту): підручник для 10 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2018. – 208 с.*
2. Перегляньте відео до уроку на **YouTube:**

https://www.youtube.com/watch?v=6vELu8B_bPg

3. **Законспектуйте матеріал до уроку (основне):**

Подвоєння приголосних, що передається на письмі двома однаковими літерами, найчастіше виникає при збігу кінцевих і початкових літер різних частин слова:

- 1) префікса і кореня: *оббігти, роззброєння, беззахисний;*
- 2) префікса і префікса: *возз`єдання;*
- 3) кореня або основи, що закінчується на **Н**, і суфікса, що починається на **Н**: *осінній, письменник;*
- 4) основи дієслова минулого часу, що закінчується на **С** і частки **-СЯ** : *розрісся, трясся;*
- 5) подвоєння є також у наголошених прикметників суфіксах **-ЕНН-** і **-АНН-** : *здоровенний, нездоланий (але шаленний, священник).*

Запам`ятайте! Н не подвоюється в дієприкметниках.

Щоб не помилитися в написанні прикметників та дієприкметників, слід запам`ятати, що **-НН-** пишемо в суфіксах **-ЕНН-** та **-АНН-**, якщо на суфікс падає наголос. Порівняйте: *неказаний – неказаний, нескінченний – нескінченний, нездайснений – нездайснений;*

6) кінця першої й початку другої частини складноскорочених слів: *міськом*, *військомат*.

Подвоюється **Ч** в іменниках, утворених від прикметників на **-ЦЬК-**: *козаччина* (*козацький*), **але Галичина** (*хоча галицький*).

Подвоюються приголосні у словах *Ганна*, *лляний*, *овва*, *ссати*, *боеваніти* та у похідних від них.

Подовження – явище, притаманне українській мові (на відміну від російської).

Подовжуються приголосні **Д**, **Т**, **З**, **С**, **Ц**, **Л**, **Н**, **Ж**, **Ч**, **Ш**, якщо вони стоять між двома голосними:

- 1) в іменниках середнього роду: *знаряддя*, *колосся*, *знання*; **але** в назвах малих істот подовження немає: *гуся*, *каченя*, *теля*;
- 2) в орудному відмінку однини іменників III відміни: *сіль* - *сіллю*, *тінь* - *тінню*, *ніч* - *ніччю*;
- 3) у прислівниках перед **Я**, **Ю**: *зрання*, *навмання*, *спросоння*, *попідвіконню*, *попідтинню*;
- 4) у словах *Ілля*, *суддя*, *стаття*, *рілля*;
- 5) у діесловах *ллю*, *ллєши*, *ллємо*, *виллю*, *наллю* тощо.

Запам'ятайте! Подовження не відбувається, якщо приголосний стоїть не між двома голосними:
життя - **щастя**
знання - **знань**
багаття - **багать**
Полісся - **Поволжя**
ніччю - **жовчю**

4. Виконайте наступні завдання:

Вправа 1. Перепишіть речення і вставте в словах пропущені букви. Поясніть правопис виділених слів.

1. З розпеченими обли...ями, обі...яні потом, замазані болотом метушаться люди коло вогню (М. Коцюбинський). 2. Його сірі з проси...ю очі світились лагідністю і добротою (Ю. Збанацький). 3. Я попросив Софію розповісти про сім'ю, яка прийняла її по замі...ю (Ю. Збанацький). 4. Скупе промі...я осі...ього сонця самітно відсвічує немічною прозолотою на білому тілі беріз (О. Донченко). 5. Скільки ще пісень, ще стільки слів несказа...их у серці (В. Сосюра). 6. Місяць другий вже ведеться нескінче...а та облога (Леся Українка).

Вправа 2. Перепишіть слова, замість крапок поставте пропущені букви. Поясніть їх правопис. Укажіть, де це можливо, на межі яких частин слова відбувається подвоєння.

Бе...смертний, ро...кричатися, ро...бити, бе...збройний, ...писа-ти, бе...платний, ...робити, ро...стелити, ...шити, ...казати, ро...ка-зати, ...ховатися, бе...захисний, ро...пустити, ...фотографувати, ро...питати, во...’єдна...я, щоде...ик, жи...я, страше...й, ві...іл, завда...я, годи...ик, незрівня...й, воло...я, розрі...я, ро...броти, узлі...я, Запорі...я, тума...й, обли...я, здорове...й, піdnі...я.

Вправа 3. Запишіть подані слова, вставте пропущені в них букви. Поясніть написання подвоєних приголосників.

Без...астережний, закон...ий, годин...ик, від...іл, воз...єднан...я, від...ати, об...ити, гуман...ий, вин...ий, страшен...ий, старан...о, священ...ий, незнищен...ий, нескінчен...ий, в...ічливий, Ган...а, бов...аніти, міськ...ом, причин...ий, в...есь, возніс...я, письмен...ий, незлічен...ий, військ...омат.

Вправа 4. Перепишіть речення, розкрійте дужки, вставте пропущені букви. Поясніть правопис подвоєних приголосників.

1. Я честь ві(д)ам титану Прометею, що не творив своїх людей рабами (*Леся Українка*). 2. Спогад проні(с)я в його пам'яті з блискавичною швидкістю в якихось мільйо(н)их долях моменту (*О. Довженко*). 3. В о(б)итій ряднами і простирадлами сільській хаті хірург працював без перерви оце вже кілька днів (*О. Довженко*). 4. Свіжа росли(н)ість блищала під блакитним небом проти сонця (*М. Коцюбинський*). 5. Непереможна безборо(н)ість — твій меч єдиний і єдиний щит (*Л. Костенко*). 6. Темнокрилим гайворо(н)ям ... налетіла на нас прикордо(н)а варта (*М. Стельмах*).

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net

У темі листа вкажіть ваше прізвище, предмет, номер групи та № уроку.

10.05.2022

Група № 12

Урок № 41

Тема уроку: «Правопис префіксів»

Мета уроку: поглибити й систематизувати знання учнів про правопис префіксів; удосконалювати й формувати орфографічні вміння й навички; розвивати культуру спілкування, логічне мислення, пам'ять, вміння раціонально використовувати навчальний час, виховувати повагу до української мови.

Матеріали до уроку:

5. **Опрацюйте § 35-36 у базовому підручнику:** Українська мова (рівень стандарту): підручник для 10 кл. закл. загальн. середн. освіти/ Олександр Авраменко. – К.: Грамота, 2018. – 208 с.

6. **Перегляньте відео до уроку на YouTube:**

https://www.youtube.com/watch?v=Re5eZF9Tmvw&ab_channel

7. **Законспектуйте в робочому зошиті (основне):**

1. Префікс **с-** пишемо перед **к, п, т, х, ф** (кафе «Птах»): *скипіти, списати, спиляти, сточений, стерпіти, схвалити, схилити, сформулювати, сфотографувати.*

Перед усіма іншими приголосними (глухими і дзвінкими) та голосними вживають префікс **з: *збити, звечора, згрупувати, здогадливий; зсувати, зчесати, зшисти, зумовлений.***

Якщо корінь слова починається двома чи трьома приголосними, то вживають префікс **зі- (варіант префікса **з-**): *зібганий, зібрання, зіграти, зідрати, зізвати, зізнання, зійти, зімкнути, зіпхнути, зіткнути, зітхнути.* Але є випадки, коли перед двома кореневими приголосними вживають префікс **з-(с-):** *згребти, скрикнути, сплигнути, спливати, сприймати.***

2. У префіксах **без-, воз-, роз-, через-** завжди пишеться **з-:** *безболісний, безверхий, безперечний, безсуфіксний, безтуроботний; возвеличити, возз'єднання; розписати, розсипати, розтлумачити; череззмужжя, череззідельник.*

3. У префіксах **від-, між-, над-, об-, під-, перед-, понад -** завжди пишуться букви **д, ж, б:** *відписати, відступити, відточений, відходити; міжпланетний, міжспілковий; надсилати, надходить; обсяти, обтягнути; підписати, підходити; передплата, передтравневий; понадплановий.*

4. Префікси **пре-, при-, прі-** розрізняються за значенням:

а) префікс *пре-* використовують в якісних прикметниках і прислівниках для вираження найвищого ступеня ознаки: *превеликий*, *прегарний*, *пречудовий*, *препогано*;

б) префікс *при-* використовують переважно в дієсловах, що означають:

- наближення**: *прибігти*, *приблудитися*, *прибути*;
- приєднання**: *прибудувати*, *примкнути*, *приробити*;
- частковість дії**: *приморозити*, *притупдрити*;
- результат дії**: *приборкати*, *прикрити*, *прив'язати* та ін.;
- у похідних словах**: *прибуття*, *прибудований*, *привчивши* тощо.

Крім того, префікс *при-* використовують в прикметниках, утворених від іменників з прийменником *при*: *при дорозі* — *придорожній*, *при Амурі* — *приамурський*, *при Волзі* — *приволзький*, *при вокзалі* — *привокзальний*, *при морі* — *приморський*, а також у похідних словах: *придоріжся*, *Приамур'я*, *Приволжя*, *Примор'я*;

в) треба запам'ятати **правопис слів іншомовного походження з *пре-*, *при-*, що не є префіксами**: *преамбула*, *превалювати*, *предикат*, *предикативний*, *президент*, *президія*, *прелюдія*, *прем'єра*, *препарат*, *престиж*, *претендент*, *претензія*, *прецедент*; *привілей*, *приватний*, *примат*, *призер*, *примітив* тощо;

г) префікс *pri-* використовують тільки в словах *прізвисько*, *прізвище*, *прірва*;

д) префікс *пере-* з значенням «наново», «по-іншому», «через щось», «через когось», завершення дії пишеться з двома е: *перетягти*, *переучити*, *перефарбувати*, *перефразувати*, *перехрестя*, *перешарок*, *перешкода*, *перешкодити* та ін.

Від префікса *пере-* слід відрізняти частину слова *peri-*, яка стоїть на початку іншомовних слів і не є префіксом: *перикардит*, *перила*, *периметр*, *перипетія*, *перископ*, *периферія*.

5. Префікс *від-* і його варіант *од-* у мові художньої літератури виступають, як правило, паралельно: *відкинути* й *одкинути*, *відпочити* й *одпочити*, *відправити* й *одправити*.

У науковій та спеціальній літературі вживають тільки префікс *від-*: *відбиття*, *відбиток*, *відбій*, *віддієслівний*, *відіменний*, *відкликання*.

8. Виконайте наступні завдання:

а. Запишіть слова, вставляючи пропущені букви.

Пр...азов'я, пр...гарний, пр...звисько, пр..голомшити, пр..меншити, пр..звище, пр...дставити, пр...берегти, пр...зирство, пр...краси, пр...паркувати, пр...бій, пр...паркуватися, пр...ярок, пр...завзятий, пр...амбула, пр...близно, пр...хований, пр...хилити, пр...скіпливо, пр...буток, пр...своїти, пр...скочити, пр...свята, пр...ступити, п...р...дача, пр...рва, пр...подобний, пр...звище, Пр...морськ, пр...боркати, пр...стол, пр...тихий, пр...дорожній, пр...стосування.

b. Від поданих слів утворіть похідні з префіксами *пре-*, *при-*, *прі-*. Поясніть написання.

Вчити, міряти, думати, бігти, широкий, далеко, хворіти, чудовий, завзятий, ступити, хороший, солодкий, міський, мудрий, дивний, ховати,

4.3 Виконайте вправу.

(3,C)хил, пр(е,и)вітан..я, бе(з,с)глузд..я, ро(з,с)в..язка, (зі,зо,з)грати, чере(з,с)плічник, (з,с)верстати, (з,с)паковувати, пр(е,и)гадати, пр(е,и,і)рва, мі(ж,ш)міс..кий, пр(е,и)тяжкий, (з,с)багачувал..ний, бе(з,с)турботніс..т.., пр(е,и)мусовіс..т.., ро(з,с)гніван..ий, (з,с)ходинка, (з,с)мережан..ий, (зі,зо,з)(з,с)какувати, пр(е,и)мілий, мі(ж,ш)гір..я, у(з,с)годити, пр(е,и,і)звище, (з,с)дмухувати, пр(е,и)влас..нен..ий, мі(ж,ш)р..яд..я, бе(з,с)лісий, пр(е,и)мор..я, (з,с)фокусувати, пр(е,и)славний, ро(з,с)важувати, чере(з,с)смужний, (зі,зо,з)в..ялий, (з,с)плющен..я, пр(е,и)подобний, (зі,зо,з,с)ставлян..я, (з,с)кип..ятити, пр(е,и)кутий, мі(ж,ш)клітин..ий, (з,с)топтати.

Фото виконаних завдань надсилати мені на електронну пошту

ledishade@ukr.net

У темі листа вкажіть ваше прізвище, предмет, номер групи та № уроку.